

İLAHİYAT FAKÜLTELERİ PROGRAMLARINI TARTIŞMAK¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Türkiye’de Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla “Yüksek Diniyat Mütahassısları” yetiştirmek üzere 1924’de İstanbul’da, daha sonra 1949 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde açılan İlahiyat Fakültesi’nin yanında 1958 yılında İstanbul’da açılan Yüksek İslam Enstitüleri ve 1971 yılında Atatürk Üniversitesi’ne bağlı olarak açılan İslami İlimler Fakültesi olmuştur. 1982 yılında Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültesi kapatılarak hepsi İlahiyat Fakülteleri haline dönüştürülmüştür. Son yıllarda İslami İlimler Fakülteleri açılmaya başlanmıştır.

2013-2014 öğretim yılı itibariyle özel ve devlet üniversitelerine bağlı toplam 88 İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi bulunmakta ve bunlardan 48 tanesine toplam 16 300 öğrenci alınmıştır.

Yüksek diniyat mütahassısları yetiştirmek üzere açılan İlahiyat Fakültelerinin misyonuna günümüzde yenileri eklenmiştir. Bu kurumlar, özgün araştırmalar yapmışlar ve çalışmalarlarıyla din konusunda toplumu aydınlatmışlar; aynı zamanda hem örgün eğitim, hem de yaygın eğitim alanında nitelikli eleman ihtiyacını karşılamışlardır. Günümüzde İlahiyat Fakülteleri, araştırmacı din bilginleri yetiştirme yanında, hem örgün eğitimde Milli Eğitim Bakanlığında İmam Hatip Liselerine meslek dersleri öğretmenleri ve ilk ve orta dereceli okullara Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile Diyanet İşleri Başkanlığında din hizmeti verecek elemanlar yetiştirme görevini de üstlenmiş bulunmaktadır.

1997’den itibaren İlahiyat Lisans Programı yanında, ikinci bir bölüm olarak İlahiyat Fakülteleri bünyesinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü açılmıştır. İlahiyat Lisans Programı mezunlarının öğretmen olabilmeleri için 2002 yılında sadece Ankara Üniversitesi bünyesinde Ortaöğretim DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programları oluşturulmuştur. 2010 yılından itibaren, İlahiyat Fakültelerinde “Öğretmenlik Formasyonu Eğitimi” verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle, Ortaöğretim DKAB Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarına öğrenci alımı durdurulmuştur.

2006 yılında, İlahiyat Fakültelerindeki İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Eğitim Fakülteleri bünyesine alınmıştır. Ani bir kararla İlahiyat

¹ Bu yazı, “İlahiyat Fakülteleri Programlarını Tartışmak”, **Eğitime Bakış**, Ankara 2013, yıl:9, sayı:27, ss.57-58’de yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email:mzekiaydin@mynet.com

Fakültelerinin öğretmen yetiştirme konusundaki tecrübe ve bilimsel bilgi üretimi göz ardı edilerek öğretmen yetiştirmenin Eğitim Fakültelele aktarılmasından sonra, öğretmenlik bölümlerinin eğitim mi yoksa ilahiyat fakültelerinde mi olması gerektiği çok tartışılmıştır. 2012 yılında Eğitim Fakülteleri bünyesindeki DKAB Öğretmenliği Bölümleri, İlahiyat Fakülteleri bünyesine geri alınmıştır.

Eğitim Fakültelerindeki DKAB öğretmenliği müfredatı, ilahiyat alan dersleri açısından çok basit ve az olduğu konusunda eleştirilmektedir. Bu bölümlere 2010 yılına kadar kat sayı uygulaması nedeniyle İmam Hatip Lisesi mezunları girebilirken, şimdi tüm lise mezunları girebilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bünyesindeki personelin eğitim seviyesini yükseltmek amacıyla 1994 yılından bu yana çalışmalarına devam etmektedir. Başkanlık, kadrosunu yükseköğrenim görmeye teşvik etmektedir. Bu nedenle YÖK Diyanet personeli için iki yıllık İlahiyat Meslek Yüksekokulları açmıştır. Bu okullar 1989 ile 1999 yılları arasında öğrenci almış ve şu anda kapatılmıştır. Bunun yanında açık öğretim şeklinde açılan İlahiyat Önlisans programları bulunmaktadır. Bu eğitim, önceleri sadece Anadolu Üniversitesi tarafından verilirken şu anda birçok üniversitede yer almaktadır. Bu okullardan mezun olanların Yatay Geçiş Sınavıyla normal ilahiyat lisans programlarına geçme hakları vardır. 2006 yılından itibaren, önce Ankara’da sonra Sakarya, Erzurum, İstanbul, Cumhuriyet, Malatya üniversitelerinde olmak üzere, İLİTAM “İlahiyat Lisans Tamamlama” programıyla binlerce öğrenci uzaktan/açık öğretim yoluyla İlahiyat Fakültesi mezunu olmaktadır. Bu öğrenciler yüz yüze eğitim imkânı zor olan Kur’an ve Arapça gibi dersleri okumakta ve mezun olup tüm İlahiyat Fakültesi öğrencileri gibi aynı haklara sahip olmaktadır.

2006’da Ankara ve 2007’de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde yurtdışından gelen öğrenciler için Uluslar arası İlahiyat Bölümü ve 2007’de Ankara’da Dünya Dinleri ve Yaygın Din Öğretimi Uygulamaları bölümleri açılmıştır.

İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde öğretim biri hariç Arapça (birkaç fakültede İngilizce) hazırlık sınıfıyla 5 yıllık iken; DKAB öğretmenliği bölümleri öğrencileri 4 yılda mezun olmakta ve sadece Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak atanabilmektedirler.

İmam Hatip Lisesi Arapça öğretiminde son yıllarda Gazi Üniversitesi Arapça öğretimi bölümü mezunları atanmaktadır.

Özellikle DİB mensupları olmak üzere, ilahiyat mezunlarının eski mezunlara göre daha yetersiz olduğu konusunda, tüm ilgililer tarafından âdeta ittifak edilmiş durumdadır. Bu vb. nedenlerle, bazı İlahiyat Fakülteleri öğrenci ve öğretim elemanlarını Suriye gibi Arap

ülkesine göndermekte veya bazıları Mısır, Suriye gibi Arap ülkelerinden öğretim elemanı istihdam etmektedir.

İlahiyat Fakülteleri programında 2013 yazında alınan bir kararla, felsefe ve din bilimleri ile ilgili derslerin azaltılması çok eleştiri almış ve YÖK programın uygulamasından vaz geçmiştir.

Bütün bunlar göstermektedir ki, yüksek din öğretimi veren İlahiyat Fakülteleri ya da DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmeni ile Diyanet İşleri Başkanlığına eleman yetiştirme programlarında çok çeşitlilik ve belirsizlik görülmektedir.

Bütün bu değişme ve gelişmeler karşısında, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin programlarında ne tür yenilikler yapılabileceğinin ve fakültelerin eleman yetiştirme işlevleri gözden geçirilerek fakültelerde nasıl yapısal değişikliklerin olabileceğinin tartışılmasına ihtiyaç vardır.

Öneriler

1.İlahiyat Fakültelerinin programları yeniden ele alınmalıdır. Programlar geliştirilirken, hangi nitelikte öğrenci yetiştirileceği, yani hedeflerin belirlenmesinde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (müftü, vaiz, imam hatip, KK öğreticiliği) görevlileri için ve Milli Eğitim Bakanlığının öğretmenler için belirlediği yeterlikler dikkate alınmalıdır.

2.Yüksek din öğretimi kurumu olarak, İlahiyat Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesi ayrımı olmamalıdır.

3.Bölüm yeterlikleri, akademik yapılanma ve kadro açısından, ilk ve ortaöğretim kurumlarına DKAB ile İHL meslek derslerine istenilen seviyede ve kalitede öğretmen yetiştirecek en elverişli kurumlar, İlahiyat Fakülteleridir. Bu nedenle, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin tamamı pedagojik formasyon dersleri almalıdır. Çünkü buradan mezunlar Diyanette de çalışsalar din eğitimcisi olacak; imamlar, Kur'an kursu öğreticileri çocuk okutacaklar; müftü, vaiz ve uzmanlar vaaz ve sohbet yapacaklardır. İlahiyat Fakültelerinden mezunlar hem Diyanette hem öğretmenlikte çalışabilecek yeterlikte mezun olurlarsa, yatay geçiş hakkına da sahip olacaklardır. Bunun sonucu Diyanette 5-10 yıl çalışmış birisi isterse Milli Eğitime geçebileceği gibi, 5-10 yıl Milli Eğitimde çalışanlar isterlerse Diyanete geçebileceklerdir. Böylece fazla bilinçli olmadan tercih sonucu öğretmenlik bölümünü veya ilahiyat bölümünü tercih etti diye ömür boyu aynı meslekte zorla çalışmaktan kurtulmuş olacaktır.

4.Program geliştirme çalışmalarında öğrenim süresinin 5 yıl mı 1+4 yıl mı olacağı gerekçeleriyle ortaya konmalıdır.

5.İLİTAM vb. uzaktan/açık öğretimle ilahiyatçı yetiştirme programları yeniden değerlendirilmelidir.

6.Program geliştirme çalışmalarında İlahiyat Fakültelerinin dünya (Avrupa ve Arap) üniversiteleriyle ilişkileri ele alınmalıdır.

7.Yukarıdaki önerileri ele almak, tartışmak ve sonuca bağlamak üzere, bir program geliştirme komisyonu kurulmalı ve çalışmalara başlanmalıdır. Söz konusu komisyonda hem fakültelerden, hem de istihdam alanı temsilcileri olarak Diyanet İşleri Başkanlığı ve Mili Eğitim Bakanlığı temsilcileri yer almalıdır.